

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2015

EACNAMAÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA ARDLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAOIN, 3 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** marc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar roghnach a fhreagairt,
ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b)** nó **cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar roghnach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair **deich** gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Mínigh dí-aimíniú próitéine. (6)

---

2. Comhlánaigh an tábla thíos maidir le carbaihiodráití. (6)

Aicme	Sampla	Foinse Bia
Monaisiúicrídí		
Déshiúicrídí		
Polaisiúicrídí		

3. Áirigh **trí** fheidhm bhitheolaíochta atá ag an uisce. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

4. Maidir le lipídí de, mínigh **gach** ceann díobh seo a leanas: (6)

Toitphointe _____

Splancphointe _____

---

5. Luaigh tábhacht chothaitheach **gach** ceann de na páirteanna seo a leanas de ghrán cruithneachta. (6)

	Tábhacht chothaitheach
Bran	
Inspeirm	
Ginidín	

6. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** thoisc atá riachtanach le torthaí cruinne a chinntiú nuair a dhéantar trialacha anailíse céadfaí. (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

7. Déan anlann a aicmiú agus tabhair sampla **amháin** i ngach aicme. (6)

Aicme	Sampla / Anlann

8. Mínigh conas a chuidíonn **dhá** cheann díobh seo a leanas nuair a bhíonn milleadh bia einsímeach le smachtú/rialú. (6)

Bánú	
Teochtaí fuara	
Aigéid	

9. Luaigh an cuspóir atá le bainistíocht acmhainní teaghlaigh. (6)

Liostaigh na **trí** ghné den bhainistíocht.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

10. Luaigh buntáiste **amháin** agus míbhuntáiste **amháin** a bhaineann le creidmheas a úsáid chun billí fónais tí a íoc. (6)

Buntáiste _____

Míbhuntáiste _____

---

11. Luaigh an fheidhm atá ag **gach** ceann de na páirteanna seo a leanas den chuisneoir: (6)

Teirmeastat _____

Cuisneán _____

---

12. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** fheidhm atá ag an mBord um Fhaisnéis do Shaoránaigh (6)

(i) _____

_____

(ii) _____

_____

Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5.

1.

Rinneadh suirbhé chun an leibhéal agus an cineál margáiochta a dhéantar ar tháirgí bia in iarbhunscoileanna i bPoblacht na hÉireann a aithint.

Léiríodh i sliocht as achoimre ar na príomhthorthaí go bhfuil ionaid éagsúla bia e.g. siopaí milseán (53.2%), ceaintíní (53.2%) agus meaisíní díolta deochanna (44.7%) in iarbhunscoileanna na hÉireann, agus thuairiscigh céatadán mór de na scoileanna chomh maith go bhfuil siopa gar do thailte na scoile acu féin (64.4%).

Tá réimse leathan de bhíanna sláintiúla ar fáil i gceann amháin nó níos mó de na hionaid seo, uisce (92.1%), súnna (78.4%), ceapairí (73.9%) agus torthaí (62%) san áireamh. Ach, tá milseogra (74.1%), sneaiceanna/criospaí a bhfuil salann iontu (57.2%), deochanna súilíneacha/lán de shiúcra (51.8%), deochanna súilíneacha gan siúcra (50.2%) agus brioscaí, cístí agus taosráin (32.6%) ar fáil go forleathan freisin.

- (a) Agus tú ag baint úsáide as an eolas atá curtha ar fáil thuas, déan trácht agus tabhair mionchuntas (i) ar an soláthar bia agus deochanna atá ar fáil sna hiarbhunscoileanna agus (ii) ar an tábhacht chothaitheach a bhaineann leo. (24)
- (b) Níl dóthain cailciam á fháil ina réim bia ag 42% de na cailíní atá ina ndéagóirí, agus ag 23% de na buachaillí atá ina ndéagóirí de thoradh ar dhrochroghanna i gcúrsaí bia. Tabhair cuntas ar an **gcailciam** agus bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:
- foinsí
  - feidhmeanna bitheolaíocha
  - tosca a chuidíonn le hionsú/a choisceann ionsú. (18)
- (c) Míneigh (i) cad is oistéapóróis ann agus (ii) na príomhthosca a chuireann leis an mbaol atá ann go dtiocfadh an oistéapóróis ar dhuine. (18)
- (d) Pléigh an ról atá ag tuismitheoirí i bhforbairt roghanna bia a gcuid leanaí. (20)

2. **Is maith le níos mó ná 85% de na daoine fásta in Éirinn uibheacha a bheith acu uair sa tseachtain ar a laghad, agus itheann 56% de na fir agus 47% de na mná uibheacha idir dhá uair agus trí huair in aghaidh na seachtaine.** (*Bord Bia, 2014*)

(a) Leag amach torthaí staidéir a rinne tú ar uibheacha.
Bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:

- an tábhacht chothaitheach
- an méid a chuireann siad leis an réim bia
- airíonna agus na slite éagsúla a n-úsáidtear iad sa chócaireacht. **(40)**

(b) Mínigh conas a dhéantar an cháilíocht/an caighdeán i dtáirgeadh uibheacha a dhearbhú chun na rioscaí ó thaobh sábháilteacht bia de a laghdú a oiread agus is féidir. **(10)**

3. **Úsáidtear miocrorgánaigh go forleathan le bianna éagsúla a tháirgeadh.**

(a) Pléigh **ceithre** thoisce atá riachtanach le múscaín a fhás. **(16)**

(b) Scríobh mionchuntas faoi chineál **amháin** múscaín agus bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:

- ainm
- cur síos/saintréithe
- atáirgeadh. **(22)**

(c) Tabhair breac-chuntas ar na feidhmeanna atá ag miocrorgánaigh i dtáirgeadh bia. **(12)**

4. Tá scileanna bainistithe airgid riachtanach chun an teach a rith mar aonad airgeadais.

- (a) Déan anailís ar **thrí** thoisce shóisialta a mbíonn tionchar acu ar ioncam teaghlaigh. (18)
- (b) Déan buiséad teaghlaigh a leagan amach do theaghlach (beirt aosach agus beirt leanaí óga), a bhfuil €650 in aghaidh na seachtaine acu mar ioncam glan. Tabhair cúis leis an dáileadh ioncaim atá molta do gach réimse caiteachais. (18)
- (c) Mol cineál **amháin** de scéim choigiltis a bheadh oiriúnach do theaghlach. Bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:
- ainm na hinstitiúide
  - cineál na scéime coigiltis
  - an t-ús a íoctar
  - a éasca atá sé teacht ar an airgead
  - an cháin iníoctha. (14)

5. Gach bliain pósann na mílte lánúin in Éirinn. Tosaíonn an chuid is mó de na póstaí seo le cineál éigin searmanais oifigiúil agus is iad na searmanais Eaglasta na cinn is coitianta. (Accord)

- (a) (i) Sainmhínigh an pósadh mar atá sé i ndlí na hÉireann.
(ii) Leag amach na riachtanais dhlíthiúla sa phósadh in Éirinn. (21)
- (b) Pléigh cearta **agus** freagrachtaí na bpáirtithe i gcumann pósta. (20)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar na coinníollacha riachtanacha chun colscaradh a dheonú faoin Acht um an Dlí Teaghlaigh (Colscaradh), 1996. (9)

Roinn C

Freagair ceist roghnach amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

- 1.(a) Sa lá atá inniu ann is í an chistin an seomra teaghlaigh nua, meascán nua-aimseartha de sheomra suí, de chistin agus d'ionad itheacháin.
- (i) Pléigh na tosca a mbíonn tionchar acu ar dhearadh intí cistin/seomra teaghlaigh de stíl chomhaimseartha do theaghlach a bhfuil riachtanais speisialta ag ball amháin de. Bíodh tagairt agat do **gach** ceann díobh seo a leanas:
- eirgeanamaíocht
  - tosca aeistéitiúla agus compoird. (18)
- (ii) Déan idirdhealú idir plaitigh theirmeaplaisteacha **agus** plaitigh theirmithéachtacha. Bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:
- airíonna
  - samplaí
  - feidhmeanna. (20)
- (iii) Tabhair breac-chuntas ar na hiarmhairtí a bhíonn ag an gcomhdhlúthú sa teach **agus** luaigh conas a d'fhéadfaí an comhdhlúthú a laghdú/a chosc. (12)

agus

- 1.(b) (i) Ainmnigh agus mínigh **trí** mhuirear a thaispeántar ar bhille leictreachais tí. (12)
- (ii) Mínigh conas a bhíonn tionchar ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar shábháilteacht leictreachais:
- fíúsanna
  - mionscoradáin chiorcaid (MCBs)
  - sreang thalmhaithe. (18)

nó

- 1.(c) Is acmhainn theoranta shoscriosta é an t-uisce atá riachtanach chun an bheatha, an fhorbairt agus an comhshaol a chothú. (Comhpháirtíocht Uisce an Domhain)
- (i) Déan cur síos ar an gcóras uisce fhuair i dteach. (15)
- (ii) Scríobh nóta faisnéiseach faoin uisce agus bíodh tagairt agat do **gach** ceann díobh seo a leanas:
- foinsí uisce tí i gceantair tuaithe **nó** uirbeacha
  - cáilíocht an uisce
  - muirir uisce. (15)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)
Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a) Is as éadaí fear a d'eascair an chulaith shúgartha (*playsuit*) agus an chulaith léime (*jumpsuit*) agus is baill éadaigh *chic*, ilúsáideacha inniu iad. Is baill éadaigh iad atá tábhachtach ó thaobh cúrsaí faisin de i vardrús gach duine.

(i) Déan sceitse de chulaith shúgartha/léime a roghnófa le caitheamh ar ócáid de do rogha féin **agus** déan cur síos uirthi. (9)

(ii) Tá sé beartaithe agat an ball éadaigh a dhéanamh. Tabhair sonraí faoi **gach** ceann díobh seo a leanas:

- na toisí coirp is gá
- an cineál fabraice a roghnófa agus an cúis le do rogha
- breac-chuntas ar an bplean oibre leis an mball éadaigh a dhéanamh. (16)

agus

2.(b) Scríobh próifil fabraic **amháin** a dhéantar as snáithíní nádúrtha. Bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:

- táirgeadh an tsnáithín
- airíonna na fabraice
- feidhmeanna. (15)

nó

2.(c) **Mar shlí chun tú féin a chur in iúl agus mar bhealach le do phearsantacht a chur i gcion, is léir go bhfuil dlúthnasc idir ceol agus faisean.**

(i) Pléigh an chaoi a raibh tionchar ag an gceol agus/nó ag ceoltóirí ar stíleanna reatha i gcúrsaí faisin i rith na mblianta, agus tabhair samplaí. (6)

(ii) Tabhair samplaí den chaoi ar féidir ball éadaigh a athstíleáil chun stíl reatha nua-aimseartha a léiriú. (9)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

- 3.(a) Cé go bhfuil níos mó deiseanna á gcruthú do dhaoine chun obair a fháil de thoradh feabhas a bheith tagtha ar gheilleagar na hÉireann, tá dúshlán mhóra ann go fóill maidir le dífhostaíocht na hóige agus maidir le daoine atá dífhostaithe go fadtéarmach.
(The Irish Times, Mí na Samhna 2014)
- (i) Pléigh an chaoi a bhfuil na hathruithe ó thaobh obair a bheith ar fáil tar éis dul i bhfeidhm ar dhaoine aonair agus ar theaghlaigh in Éirinn. (20)
- (ii) Pléigh an chaoi a bhfuil solúbthacht na n-uaireanta oibre tar éis tionchar a bheith aici ar an gcothromaíocht oibre is saoil i gcás líon mór daoine, agus tabhair samplaí. (20)
- (iii) Ainmnigh tionscnamh reachtúil amháin a bhfuil sé mar aidhm aige fostaíocht a chruthú agus tabhair sonraí faoi. (10)

agus

- 3.(b) (i) Déan measúnú ar thrí thacaíocht atá ar fáil chun feabhas a chur ar an bhfáil atá ag gach scoláire ar oideachas dara leibhéal. (15)
- (ii) Mínigh an chaoi a n-ullmhaíonn an t-oideachas scoláirí le bheith rannpháirteach i gcúrsaí fostaíochta, agus tabhair samplaí. (15)

nó

- 3.(c) Cé gur féidir tionchar a bheith ag líon mór tosca seachtracha – ar nós cúrsaí aoise, cine, ioncain agus inscne – ar fhóillíocht (scíth) duine, níl gar a shéanadh ach go ndéanann líon beag imeachtaí fóillíochta tairbhe duine más cuid de ghnáthimeachtaí an lae aige/aici iad.
- (i) Pléigh an ról atá ag imeachtaí fóillíochta san fhorbairt phearsanta, agus tabhair samplaí. Bíodh tagairt agat dóibh seo a leanas:
- tosca fisiciúla
  - tosca sóisialta
  - tosca mothúchánacha. (18)
- (ii) Ainmnigh dhá áis fóillíochta a mbíonn tóir orthu ag daoine atá ar scor agus déan measúnú orthu. (12)

Leathanach Bán